

Mihael Stajner: Imam plan kako od Mitrovice napraviti normalan evropski grad

SEDAM TACAKA ZA SRPSKI DEO GRADA

Sef Unmika Mihael Stajner u javnom obraćanju građanima severnog dela Kosovske Mitrovice, a koje je dostavljeno "Blicu" je porucio: Građani Mitrovice, dragi prijatelji, juče sam posetio srpske zajednice u Kamenici i u Orahovacu. Sada sam ovde na severu. Postoje srpske zajednice na citavom Kosovu. A tako i mora da bude. Ali to jednako tako znaci da mi moramo da se staramo o brigama i potrebama svih njih. Mi moramo da omogucimo povratak onima koji zele da se vrate svojim domovima. Na citavom Kosovu. Bez obzira da li je to u Sirinickoj Zupi ili Pristini. Iz tog razloga ce Unmik da predstavi povratak kao glavni prioritet na donatorskoj konferenciji Evropske unije i Svetske banke u Briselu 5. novembra.

- Moj je posao da se staram o legitimnim interesima svih ljudi na Kosovu, kosovskih Albanaca, kosovskih Srba, Bosnjaka, Turaka, Goranaca, Roma, Askalija i Egipcana. Svi su oni suoceni sa poteskocama. Ali danas zelim da se konkretno obratim srpskoj zajednici u severnoj Mitrovici. Zelim da se usredsredim na izbor za Mitrovicu. Izbor za buducnost Mitrovice.

Ako danas pogledate severnu Mitrovicu, sta vidite? Sive ulice. Mlade ljude bez perspektive. Automobile parkirane u dve ili tri linije. Nered. Strah. Sivu zonu zakona. Nema investicija. Nema zaposlenja. Nema buducnosti.

Vreme je da se nesto ucini. Ako stvari ostavimo takvim kakve jesu, situacija ce nastaviti da se pogorsava. To moramo da zaustavimo. Ja imam plan: kako od Mitrovice napraviti normalan evropski grad. Siguran grad. Grad u kojem administracija funkcioniše. I koja ima ekonomsku perspektivu. Moj je plan da poverenje i pouzdanje zamene strah. Ovaj plan ima sedam tacaka:

Prva tacka: Bez najezde. Ljudima koji zive na severu dajem svoje cvrste garancije da nece biti najezde sa juga. Ja ne verujem da moze doci do najezde. Ali mi bismo je svakako sprecili. Policija Unmika i Kfor nadzirace most.

Druga tacka: Redovno obavljanje policijskih poslova. Srbi iz severnog dela Mitrovice su poceli da se ukljucuju u Kosovsku policijsku sluzbu. Oni ce da obezbede dvadesetčetvorocasovno obavljanje policijskih poslova pre isteka ove godine. Njima ce se na prolece pridruziti veliki broj srpskih polaznika koji su završili policijsku skolu. To ce biti vasa policija. Oni ce se boriti protiv ulicnog kriminala. Oni ce se baviti problemima u saobraćaju. Oni ce uvesti red u severnu Mitrovicu.

Treci tacka: Zajednicko upravljanje. Potreban nam je nov pocetak za upravljanje citavom Mitrovicom. Za ostvarenje tog novog pocetka, razumno bi bilo da se vazne odluke zajednicki donose u opštini. Potrebno je da se obezbedimo od prostog nadglasavanja od vecine. Isto tako, manjina ne bi trebalo da bude u poziciji da moze sve da blokira. Da bi se to postiglo, predlazem koalicioni dogovor posle izbora, pod mojim pokroviteljstvom, izmedju srpskih i albanskih politickih partija u opštinskoj skupštini. Taj bi dogovor osigurao da, bez obzira na velicinu, sve zajednice imaju uticaja na opštinskom nivou.

Cetvrti tacka: Decentralizacija. O zajednickim interesima treba da bude odlucivano zajednicki na opštinskom nivou. Ali konkretnim interesima moze da se odlucuje na lokalnom nivou, u opštinskoj podjedinici. Te podjedinice ce imati lokalno vece, administrativne organe i budzet. One ce moci da odlucuju o pitanjima od lokalnog znacaja: pijacama, javnim prostorima, kulturi i sportu, kao i o upravljanju skolama i domovima zdravlja. Kao i svugde u Evropi, zelja je pribliziti vladu ljudima. Time se decentralizacija odnosi na citavo Kosovo, a ne samo na Mitrovicu. Redosled mora da bude: prvo ucestvovanje na izborima onda decentralizacija. Nije moguće sprovesti decentralizaciju bez priznavanja opštinskog centra. Demokratija ne funkcioniše tako. Ne mozete biti probirljivi. Ali ako budete ucestvovali, ja cu na sebe da preuzmem pokretanje procesa decentralizacije odmah nakon izbora.

Peta tacka: Brz ekonomski napredak. Spreman sam da premestim znacajan deo administracije Unmika u severnu Mitrovicu. Sediste Kosovske poverenicke agencije bi bilo ovde. Smestanje Agencije u Mitrovicu imalo bi brz ekonomski uticaj na grad. To bi povecalo broj radnih mesta, kao i potraznju za stanovima i uslugama. Kosovska poverenicka agencija je jedna od najvaznijih institucija za ekonomsku buducnost Kosova. To ujedno znaci da bezbednosna situacija mora biti odgovarajuca. Stoga smestanje Agencije u Mitrovicu bi odaslalo izuzetno vaznu poruku investitorima da je doslo vreme da se investira.

Sesta tacka: Donatorska konferencija za Mitrovicu. Donatorima su potrebni legitimni partneri i uslovi treba da budu zadovoljeni kako bi investicije dosle. Nakon uspesnih izbora ja sam spreman da organizujem konferenciju donatora i potencijalnih investitora specijalno za Mitrovicu.

I time dolazim do sedme i poslednje tacke: Ucestvovanje na izborima. Budimo otvoreni: perspektiva koju sam izneo ima za preduslov ucestvovanje u politici. Bez ucestvovanja u opštini ne moze doci do decentralizacije. Bez legitimnih institucija nece biti investicija. Novac nece pristizati u sivu zonu. Neucestvovanjem na ovim izborima, srpska zajednica ce samu sebe iskljuciti iz politickog zivota za sledece cetiri godine.

Ukradeno previse buducnosti

"Dragi prijatelji,

Zelim da budemo partneri. Ovo je vreme kada se odlucuje o sudbini Mitrovice. Mitrovica se nalazi na raskrsnici. A vi, koji zivite na severu ste suoceni sa izborom: stagnacija ili promene. Ako se stvari ostave takvim kakve jesu, to znaci nastavak bezakonja, nesigurnosti, straha i politicke marginalizacije. Znacaj ostajanje u svojoj zoni. Ja sam razgovarao sa majkama ovde u severnoj Mitrovici. Njihova glavna briga je buducnost njihove dece.

Izbor je na vama. Ali vi odlucujete i za vasu decu. To je izbor za sudbinu Mitrovice.

U proslosti je ovde na Balkanu ukradeno previse buducnosti.

Ovo sto sam izneo je nacin da se povratni vasa budusnost. Radi se o mogucnosti da se zbrinu legitimni interesi srpske zajednice. Radi se o poverenju i pouzdanju. Radi se o dostojanstvenom zivljenju u normalnom evropskom gradu. Gradu gde svaki gradjanin Mitrovica moze da se oseca sigurnim i da bude ponosan na severnu Mitrovicu, ponosan na juznu Mitrovicu i ponosan na Mitrovicu kao celinu", rekao je Mihael Stajner.

Mihael Stajner obisao Srbe u Kosovskoj Kamenici i Orahovcu

RESAVANJE PROBLEMA KADA BUDE SREDSTAVA

Kosovska Mitrovica - Nije dovoljno afirmisati samo dobre stvari na Kosovu. Zeleo sam da se na licu mesta upoznam sa problemima Srba - izjavio je Mihael Stajner, sef Unmika, prilikom radne posete Srbima u Kosovskoj Kamenici i Orahovcu i istakao "da je neophodno pogledati i drugu stranu i suociti se sa problemima koji se moraju resavati".

Srbima u Orahovcu i Kosovskoj Kamenici Stajner je obecao da ce, kada bude sredstava, ozbiljnije krenuti sa resavanjem problema. "Nema dovoljno sredstava, niti dovoljno donacija sto je uslovilo da taj proces traje dugo, a problemi se resavaju sporo" - rekao je Stajner lokalnim Srbima i zatražio od njih da budu strpljivi i da veruju da administracija Unmika na Kosovu zele da im pomogne.

Sef Unmika pozdravio je inicijativu Srba iz Orahovca koji zele da zapocnu otvorene razgovore sa svojim susedima Albancima i pozvao stanovnike Orahovca da izadju na predstojece lokalne izbore. Na primedbu orahovackih Srba da su dosad na Kosovu i Metohiji dva puta izlazili na izbore i da njihovo ucesce nije nista promenilo u pogledu bezbednosti i slobode kretanja, Stajner je naglasio da, iako sporo, odnosi medju nacionalnim zajednicama na Kosovu napreduju. Specijalni predstavnik generalnog sekretara UN na Kosovu, prema najavama, trebalo je da obidje i srpsko selo Gorazdevac kod Peci, ali je zbog duzeg zadrzavanja u Orahovcu ova poseta odložena.

P. Miletic

Albanski ekstremisti palili granje na grobu Mirke Stefanovic

DECANSKO GROBLJE OSKRNAVljENO PO TRECI PUT

Decani 27. septembar 2002. god. Monasi manastira Visoki Decani danas su primetili da je ponovo oskrnavljeno srpsko pravoslavno groblje u Decanima. Nakon nedavnog skrnavljenja groba Mirke Stefanovic nepoznati napadaci porusili su jos nekoliko nadgrobnih spomenika na groblju dok je na grobu Mirke Stefanovic sakupljeno granje na kome je nalozen nadgrobni krst koji je dodatno izlomljen. Samo zahvaljujuci kisi krst i granje nisu u potpunosti izgoreli. Monasi su takodje primetili da je na grobu prethodno razgrnut povrinski sloj zemlje. Na nekoliko mermernih nadgrobnih ploca nanoseno je blato. Napadaci su takodje posekli i dva stabla dok je grobljanska drvena kapija ostecena sekirom. Monasi su na groblju pronasli i kravlji izmet sto pokazuje da su lokalni Albanci poceli da pustaju krave u groblje kako bi naneli jos vecu stetnu na ovom svestenom mestu.

Monasi manastira svedoce da se gotovo svakog dana suocavaju sa verbalnim provokacijama. Nepoznati Albanac je 25 septembra vidjen kako sece jedan manastirski orah nedaleko od samog manastira, dok albanska deca svakodnevno dolaze u grupama i sakupljaju manastirske orahe i pored italijanske straze koja cuva manastirsko imanje.

Srpska pravoslavna Eparhija rasko-prizrenska najostrije protestuje zbog najnovijeg vandalskog skrnavljenja decanskog pravoslavnog groblja kao i zbog ucestalih provokacija usmerenih protiv manastirskog bratstva. Prosto je neshvatljivo da snage KFOR-a dopustaju da se nekaznjeno tri puta skrnavi pravoslavno groblje koje je samo stotinjak metara udaljeno od italijanske vojne baze. Sa velikim zaljenjem Eparhija primecuje da sa albanske strane do sada niko nije osudio poslednje slucajeve skrnavljenja grobalja, vec ni jedan jedini napad na objekte i svetinje Srpske Pravoslavne Crkve na prostoru Kosova i Metohije.

Varvarsko paljenje krsta simbola Hriscanstva i mira pokazuje tragicnu realnost da se na prostorima Kosova i Metohije sve vise povampiruje ekstremizam koji nije samo albanskog etnickog karaktera, vec je usmeren protiv Hriscanstva i svih tekovina evropske civilizacije. Eparhija jos jednom apeluje na predstavnike UNMIK-a i KFOR-a da konacno jednom preduzmu konkretne mere protiv pocinilaca ovih nedela. Nastavak kampanje skrnavljenja hriscanskih grobalja i crkava na Kosovu i Metohiji i njeno uporno ignorisanje od strane predstavnika takozvanih demokratskih kosovskih institucija jasno i otvoreno pokazuje srpskom narodu i celoj medjunarodnoj javnosti da se na Kosovu i Metohiji gradi jedno anti-civilizacijsko i anti-evropsko drustvo bez ikakvog reda i poretka.

Eparhija rasko-prizrenska jos jednom apeluje na citavu medjunarodnu javnost da obrati paznju na ovu cinjenicu i ne dozvoli da se pod patronatom UN i NATO-a unistava vekovna hriscanska kultura i politicki destabilizuje citav region.

Krsenje ljudskih prava u kosmetskom pravosudju

SLAVOLJUB JOVIC PET MESECI U ZATVORU

Kosovska Mitrovica, 25. septembra

U slucaju pritvorenog Slavoljuba Jovica Pagija (41), jednog od "stubova odbrane mosta na lbru", koji od 8. aprila "lezi" u pristinskom zatvoru i kome je 30. avgusta "formalno završena istraga", radi se o drasticnom krsenju ljudskih prava. Optuznica se ne podize, pravih dokaza nema, jer da ima medjunarodni javni tuzilac vec bi je podigao, kaze branilac pritvorenog Jovica Ljubomir Pantovic.

Na danasnjoj konferenciji za novinare Jovicev branilac je izjavio da je krajem avgusta medjunarodni istrazni sudija završio istragu i ostavio medjunarodnom javnom tuziocu da podigne optuznicu, on je bio duzan da to uradi u roku od 15 dana, ili da dopuni istragu ili da od nje odustane.

"Kako od toga nista nije uradio, pritvor se mom klijentu pretvara u kaznu sto je u suprotnosti sa duhom zakona o krivicnom postupku. Jer zakon o krivicnom postupku u clanu 190 stav 2 obavezuje da se u slucaju okrivljenog "hitno

postupi ako se radi o okrivljenom koji je u pritvoru", sto je primer mog klijenta. Takodje, ovde se radi i o flagrantnom kršenju Evropske konvencije o ljudskim pravima, tacnije o clanu 5 tacka 3 koji se sprovodi u kosovskom pravosuđu. Ocito je da medjunarodni javni tuzilac Filip Alok nema nameru da podigne optuznicu", smatra Pantovic.

- Pismeno sam trazio da se prekine sa kršenjem zakona. Cak sam cetiri puta pisao centralnoj zatvorskoj upravi, a obracao sam se i odeljenju kosmetskog pravosudja. Medjutim, receno mi je "operativni razlozi" nalazu njegov ostanak ne samo u pritvoru vec i u Pristini. Takodje, pismeno cu se obratiti i to danas obmunsmanu za Kosovo Mareku Antoni Novickom, odeljenju za pravosudje, ali i glavnom javnom medjunarodnom tuziocu za Kosovo Majklu Hartmanu, jer moj klijent je duze od pet meseci u zatvoru.

B. R.

Nebojsa Covic razgovarao sa predstavnicima koalicije "Povratak"

JEDINSTVENO O KLJUCNIM PITANJIMA

Sijarinska Banja, 28. septembra Predsednik Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju Nebojsa Covic i predstavnici srpske Koalicije "Povratak" razgovarali su, na sinocnjem sastanku u Sijarinskoj Banji (kod Medvedje), o jedinstvenom stavu u vezi sa povratkom Srba na Kosmet i projektu decentralizacije vlasti u Pokrajini, najvaznijim pitanjima za srpsku nacionalnu zajednicu.

Kako je naglasio Oliver Ivanovic, clan Predsedništva Skupstine Kosova, onim sto je do sada uradjeno na povratku prognanih i raseljenih niko ne moze biti zadovoljan. On je rekao i da se program koji nudi UNMIK koncepcijski veoma razlikuje od onoga sto je, kao zajednicka strategija, usvojeno sa Koordinacionim centrom.

Resenja ovih problema ostaju osnovni zahtevi UNMIK-u i Mihaelu Stajneru, receno je na ovom sastanku na kojem, ipak, nije, kako se ocekivalo, doneta odluka o tome hoce li Srbi 26. oktobra izaci na lokalne izbore na Kosmetu. Najavljeno je, medjutim, da ce ta odluka biti doneta "veoma brzo".

G. B.

U selu Silovu kod Gnjilana

SA "ZANOM" DO ZORE

Gnjilane, septembra

Restoran "Kum" u selu Silovu kod Gnjilana sve vise podseca na diskoteku, poput onih u velikim gradovima. Sinoc je u ovom restoranu, ciji je vlasnik Zoran Rizic, posle proslomesecnog gostovanja legende nase rok scene Bore Corbe, pred vise od hiljadu mahom mladih ljudi koncert odrzala poznata pop grupa "Zana".

Osvezenje pred nastup: grupa "Zana" u restoranu "Kum"

Dok se mrak spustao na predivno srpsko selo, automobili su pristizali sa svih strana. Ispred restorana je cekalo vise od stotinak ljudi koji su zeleti da kupe ulaznice, ne zaleci da ih plate i pet puta vise. Ali, karata nije bilo ni za lek. Ni preprodavaca. Svi su hteli da budu ucesnici muzickog spektakla koji na ovim prostorima nije uobicajena pojava. Oko 21 sat, uz burne aplauze, Jelena, lepsa polovina "Zane", pojavila se pred brojnom publikom koja se tiskala u prebukiranom restoranu, u kome ni igla ne bi imala gde da padne. Njeni obozavaoci su vec na prve taktove poskakali sa svojih mesta, zaboravljajuci s koliko muke su dosli do njih. Jelena i Zika su im u startu "izbrisali" sve ono lose sto im se desavalo "do malopre".

Zabava je trajala do zore, a publika je dosla sa svih strana Kosova. A i sire, kako se to kaze. Upitali smo neke odakle dolaze i kako im se dopao koncert. Neverovatno je, ali istinito da smo u startu naisli na rođenu Beogradjanku kojoj, u svakom slucaju, ne manjkaju ovakvi koncerti. Olja se provodila sjajno, bila je u predivnom drustvu. "Bezbroj puta sam gledala njene koncerte u Beogradu, ali ne znam, ovde mi je nekako zanimljivije, mogu slobodno da kazem lepse. Ceo ambijent, ovi ljudi i njihova vesela i srećna lica u meni su stvorili neka posebna osećanja", rekla je Olja.

"Luda noc" u Silovu je privukla omladinu iz kosovskokamenicke i vitinske opstine, ali i iz drugih opstina. Zoran iz Raniluga, sela u kosovskokamenickoj opstini, kaze da je dosao svojim automobilom i da je bez problema prosao dva albanska sela, iako mu nije bilo bas svejedno. I Srbi, pripadnici UNMIK-a, slusali su "Zanin" nastup. Devojka iz Kosovske Kamenice veli da se prelepo provela na koncertu i da je atmosfera neponovljiva.

Vlasnik restorana Zoran Rizic je zadovoljan sto je mladima u svom lokalnu omogucio zabavu, smeh i radost, koji su im tako potrebni uz sve prisutne poteskoce. "Mladima treba vise zabave i radosti", potvrđuje mladica iz Gnjilana.

Jasmina Vasic

Prema tumacenju Saveznog ustavnog suda

ALBANSKI "ORAO" VAN DOMACEG TERENA

Prava da izrazavaju etnicke, kulturne, jezicke i druge osobenosti pa i mogucnost da izaberu i upotrebljavaju nacionalne simbole i znamenja, ne znaci da pripadnici nacionalnih manjina na teritoriji SRJ mogu da koriste simbole koje je neka druga drzava izabrala kao svoja obelezja. Ovakva zabrana vazi za sve, pa i za zastavu Albanije sa dvoglavinim crnim orlom. Zbog odredjenja koje je po pitanju simbola i znamenja sadrzano u zakonu o zastiti prava i sloboda nacionalnih manjina, taj akt se nije ogresio ni o Ustav ni o Medjunarodni pakt o gradjanskim i politickim pravima.

Ovakav stav zauzeo je Savezni ustavni sud razmatrajuci inicijativu Odbora za ljudska prava iz Bujanovca koji je osporio clan 16. stav 2 pomenutog zakona. U toj odredbi se kaze da "nacionalni simboli i znamenja ne mogu biti identicni sa simbolima i znamenjima druge drzave", dok se u prethodnom stavu navodi da "pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo izbora i upotrebe nacionalnih simbola i znamenja".

Pomenuti odbor smatra da ovakva formulacija ogranicava upotrebu nacionalnih simbola - u njihovom slucaju, rec je o

zastavi Albanaca sa crvenim poljem i dvoglavim crnim orlom u sredini, a cime je kako navode prekršen savezni Ustav (clan 11) i pomenuti Medjunarodni pakt.

Pomenuticlan Ustava jamci prava nacionalnih manjina, pa i "upotrebu nacionalnih simbola u skladu sa medjunarodnim pravom", dok Medjunarodni pakt propisuje jednakost svih pred zakonom, zabranu diskriminacije ali se nijednim delom ne bavi pitanjem upotrebe nacionalnih simbola, pa ni zastavom.

Sudija izvestilac Veselin Lekic objasnio je da, po vazecim aktima, pripadnici nacionalnih manjina mogu sami da izaberu svoja obelezja, ali ne i da posegnu za obelezjima druge drzave.

- Izbor takvih simbola od pripadnika nacionalnih manjina koji zive na teritoriji SRJ i njihova upotreba na nasoj teritoriji, znacila bi u sustini da ti pripadnici nacionalnih manjina, putem tih simbola, oznacavaju svoju pripadnost drugoj drzavi, kao i pripadnost same teritorije toj drzavi - rekao je Lekic.

Uz ovakvu argumentaciju, sud nije prihvatio trazenu inicijativu.

O popisu

Sud je juce odbacio zamerke koje su povodom ovogodisnjeg popisa stanovnistva uputili Komitet pravnika za ljudska prava (JUKOM), odnosno Helsinski odbor za zastitu prava i sloboda Bugara u Jugoslaviji. JUKOM je zamerio sto se od razvedenih zena, odnosno udovica, trazilo da u popisu navedu ime supruga, a takva obaveza nije bila predvidjena u slucajevima kada su trazeni podaci od muske populacije, dok je Odbor osporio sto popisni obrasci nisu stampani i na bugarskom jeziku.

Po oceni sudije Simica, u oba slucaja nema povrede prava, a kad je rec o popisnim obrascima, podsetio je da su njih popunjavali popisivaci a ne gradjani, pa su i ove ustavne zalbe odbacene.

M. Petric

Predstavnici kosovskih Albanaca o predsednickim izborima u Srbiji

SUZAVANJE PROSTORA ZA SARADNJU

Pristina - Pravo je gradjana Srbije za koga ce glasati i sigurno je da pobeda Vojislava Kostunice, ako do toga dodje, moze da stvori manje prostora za saradnju, jer se znaju njegovi stavovi. Kostunica je covek koji je vise povezan sa Ustavom koji ima elemente panslavizma, dok je pristup drugih samo pravo Evrope - izjavio je Bajram Redzepi, predsednik privremene Vlade Kosova u intervjuu za pristinski dnevnik na albanskom jeziku Koha ditore. Premijer Kosova je, izmedju ostalog, naglasio da Srbi sa Kosova treba da se orijentisu na lokalne izbore koji ce se organizovati na Kosovu, i kao veoma lose ocenio to sto "mi ne mozemo da se oslobodimo ekstremizma i od tamnih snaga koje su delovale tokom ratova".

Veton Suroi, publicista sa Kosova, izdavac Kohe ditore, ocenio je da ce se posledice predsednickih izbora u Srbiji veoma brzo odraziti na Kosovu. Suroi tvrdi da Srbija ulazi u "jos jedan krug krize u koji ce, kao svaki put, pokusati da obuhvati i sve nas, svoje susede". "Eventualna pobeda Kostunice otvorila bi i konflikt u vezi sa prevremenim parlamentarnim izborima u Srbiji, jer saradnja predsednika Kostunice i premijera Djindjica je neodrziva. Drugo, izbor Kostunice znacio bi ponovo stvaranje srpske nacionalisticke figure koja ce disciplinovati Srbe sa Kosova. U oba slucaja, Srbi sa Kosova ce se tretirati kao pregovaracka figura", smatra Suroi. (Beta)

Protest u Gracanici

ZAMERKE UNMIK-u I BEOGRADU

Gracanica, 27. septembra

Stotinu clanova porodica kidnapovanih i nestalih Srba okupilo se danas u Gracanici zahtevajuci rasvetljavanje sudbine 1.300 kidnapovanih i nestalih Srba u periodu od dolaska medjunarodne vojne i civilne misije u juznu srpsku pokrajinu. Clanovi porodica su danas, noseci fotografije svojih najblizih koji su nestali, mirno prosetali glavnom gradskom ulicom, izrazavajući na taj nacin nezadovoljstvo zbog neresavanja njihovih problema. Kako je danas rekao predsednik Udruzenja kidnapovanih i nestalih sa Kosova i Metohije Sasa Perenic, "ispred nas su fotografije, iza njih smo mi, a iza nas ne stoji niko ko bi se angazovao da nam pomogne".

Na danasnjem skupu se oglasio i Milorad Spasic, predstavnik Udruzenja, rekavsi da ni medjunarodna zajednica na Kosovu i Metohiji, ni politicki lideri srpskih i albanskih partija sa ovog podrucja, ali ni predstavnici srpskih i jugoslovenskih vlasti, nisu ucinili nista da se rasvetli sudbina barem jednog od 1.300 Srba za kojima se traga. Takodje, upucene su zamerke i drzavnom vrhu - Beogradu i srpskim lokalnim politicarima zato sto u proteklom periodu nisu obisli nijednu porodicu. Kako su rekli, Udruzenje okuplja puno samohranih majki, staraca i dece koji tragaju za svojim najmilijima, a kojima je potrebna podrška, ali i svaka vrsta pomoci.

Danasnje okupljanje je proteklo bez incidenata, iako su porodice reagovala kada su predstavnici kosovske policijske sluzbe oslobodili jednu traku za saobraćaj, iako je dan ranije "uredno bilo prijavljeno odrzavanje jednocasovnog skupa", a sto uostalom podrazumeva i potpunu blokadu saobraćaja. Sa danasnjeg skupa je poruceno da ce se i dalje nastaviti sa protestima. Medjutim, nije oznaceno vreme kada ce biti organizovano naredno okupljanje.

B. Radomirovic

Za Srbe je zavica j tamo gde imaju grob i kolvku, smatra republicki komesar za izbeglice

PORTRET BEZ RAMA: DR SANDA RASKOVIC-IVIC

SVIKLI NA NEVOLJNE SEOBE

Kad ljude dusa boli, oko toga ima posla i mesta i za svestenika, i za psihijatra, i za umetnika. Ovo je svojevremeno izjavila psihijatar dr Sanda Raskovic-Ivic. Svestenik ce ponuditi spas u molitvama i veri u dobrotu Boga. Umetnik ce

saosecati, kao sto je to cinio pesnik Aleksa Santic, napisavsi stihove: "Mene sve rane moga roda bole / i moja dusa s njim pati i grca".

A psihijatar? Lekar i naucnik je duzan da postavi pitanja - zasto i zbog cega? I da pruzi odgovore, ako ih zna. I da pomogne, da nadje melem za dusu.

Dr Sanda Raskovic-Ivic, kao psihijatar i kcerka dr Jovana Raskovica, znamenitog psihijatra, trebalo bi da poznaje srpski narod i njegovu dusu. Kao komesar za izbeglice Srbije zna sta je ljudska patnja. I sama je pre jedanaest godina izbegla iz Hrvatske.

Rodjena je u Zagrebu, detinjstvo i djacko doba provela u Sibeniku, a onda opet otisla u Zagreb, na studije medicine. Tu je i magistrirala. Doktorirala je po dolasku u Beograd, 1993. godine, sa tezom "Psihodinamicne agresije u depresivnom sindromu". Objavila je zapazenu knjigu "Srpske zene - zrtve rata" i monografiju "O agresiji".

Radila je u psihijatrijskim bolnicama "Popovac" u Popovcu i "Vrapce" u Zagrebu, kao i na tamosnjoj klinici "Rebro", a po dolasku u Beograd u neuropsihijatrijskoj bolnici "Dr Laza Lazarevic", gde je imala prilike da, izmedju ostalih, pomaze i izbeglicama. A onda je, pre nesto manje od dve godine, skinula beli mantil i prihvatila se teske i odgovorne funkcije republickog komesara za izbeglice.

Svog oca, dr Jovana Raskovica, postuje, veli, i kao psihijatra i kao politicara. Dr Jovan Raskovic, inace osnivač Srpske demokratske stranke, svojevremeno je govorio da hoce da bude vodja srpskog naroda u Hrvatskoj u miru, ali ne i u ratu. Nisu ga tada razumeli ni Srbi, ni Hrvati.

Sanda Raskovic-Ivic cini ono sto bi i njen otac radio. Pomaze izbeglicama i raseljenima da nadju svoje "mesto pod suncem", da obezbede pristojan zivot porodicama i uspostave mir u svojoj dusi.

Onima cije porodice zele da se vrate u zavicaj, a na to imaju pravo, to treba i omoguciti. Ko zeli da se, pak, integrise u novu sredinu, takodje na to ima pravo.

A sta ce uciniti dr Sanda Raskovic-Ivic?

Postoji u srpskom narodu, na seobe inace primoravanom i sviklom, izreka: "Zavicaj je tamo gde imas grob i kolvku".

Na zalost, kako kaze Sanda Raskovic-Ivic, ona u Beogradu ima grob svoga oca i, na sreću, kolvku sina, koji se rodio pre pet i po godina. Kaze da zivi u srećnoj porodici.

Muz, dr Aleksandar Ivic, univerzitetski je profesor (matematike) i redovni član SANU. Najstariji sin Drazen studira filozofiju, a kcerka Ana etnologiju i antropologiju.

A gde je zavicaj duse? Moze biti da je u "beskrajnom plavom krugu", onom iz "Seoba" Milosa Crnjanskog. A moguće je da je i negde drugde. Tajnu bi mogao da otkrije mali Jovan, ako bude hteo da nastavi porodicnu tradiciju i da se bavi poslom majke i dede, cije ime nosi.

Tako govori Sanda Raskovic-Ivic, temeljno, razlozno i posteno, svakom u lice, bilo da mu se to dopada ili ne. Uostalom, imala je od koga to i da nauči - od svog oca.

Stana Ristic

Kako se Ministarstvo pravde Vlade Srbije angazovalo na rasvetljavanju ratnih zlocina Albanaca na Kosovu i Metohiji?

OBRUC SE STEZE

Prilikom prve posete Haskom tribunalu marta meseca 2001. godine u razgovoru sa glavnim tuziocem gospodjom Karlom del Ponte u prisustvu gospode Momcila Grubaca, Gradimira Nalica i Radeta Terzica, pokrenuo sam pitanje odgovornosti albanskih ratnih zlocinaca - posebno celnika OVK.

Ubrzo nakon toga usledio je zahtev Tribunala za dostavu podataka kojima se potkrepljuje odgovornost pojedinaca za pocinjene zlocine. U nekoliko navrata, do kraja oktobra 2001. godine, Tribunalu je prosledjeno obilje dokaznog materijala-zapisnika sa izjavama svedoka, sudskih spisa, ratnih planova, ratnih mapa, fotografija, filmova, video zapisa i sl. sto je obuhvatilo opus od oko 40000 strana dokaznog materijala.

Posredstvom Ministarstva pravde, pred Prvim opstinskim sudom u Beogradu saslusano je u prisustvu istrazitelja Tribunala vise od 40 svedoka srpske nacionalnosti koji su kao ocevici svedocili o pocinjenim zlocinima. Opisi monstuoznih i bestijalnih zlocinaca granice se sa zdravim razumom do te mere da se normalnom covjeku dize kosa na glavi.

U Hagu su, u svojstvu svedoka, kao eksperti svedocili nasi eminentni patolozi, koji su obrazlozili svoje strucne nalaze o srpskim Zrtvama na masovnim stratistima u Kleckoj, Glodjanu i drugim masovnim grobnicama Srba na Kosovu i Metohiji. Izvršena je i DNK analiza posmrtnih ostataka sa tih stratista.

Smatrajuci da je prikupljeno dovoljno dokaza koji nedvosmisleno potvrđuju odgovornost celnika OVK pre svega Tacija, Haradinaja i Cekua za najmonstuoznije zlocine pocinjene u Evropi posle Drugog svetskog rata, u tri navrata pisao sam gospodji Del Ponte insistirajuci da se postupak pokrene sa mrtve tacke. Dobijao sam odgovore koji to nisu i u kojima se pored izvesnog stepena politiziranja ukazivalo da postupak zbog obimnosti mora dugo da traje, da bi poslednjih meseci glavni tuzilac nagovestila da ce do kraja godine biti podignute prve optuznice protiv kosovskih Albanaca.

Verujem da ce na taj nacin, spora, ali ipak dostizna, pravda biti uspostavljena.

Ministarstvo pravde se inace istim povodom i sa istim zahtevom obracalo predsedniku Haskog tribunala, generalnom sekretaru OUN i drzavnom sekretaru SAD.

Inace, protiv Hasima Tacija vodjen je postupak pred Okruznim sudom u Pristini, u kome je osudjen na kaznu zatvora u trajanju od deset godina, koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda Srbije.

Protiv Ramusa Haradinaja i Agima Cekua pokrenuta je istraga zbog krivicnog dela genocida pred Okruznim sudom u Peci, ali su kao i Taci iz poznatih razloga nedostupni pravosudnim organima Srbije iako je za njima raspisana medjunarodna poternica.

Iz ovih razloga Ministarstvo pravde obratilo se pravosudnom sektoru UNMIK-a, tj. njegovom sefu gospodinu Klifu Ricardsonu trazeci njihovo hapsenje i izrucenje pravosudnim organima Srbije.

Na ovaj zahtev koji datira iz avgusta meseca izuzev negativne reakcije Suzan Manuel, koja za to, inace, nije nadležna, jos nije stigao nikakav zvanican odgovor. Ako taj odgovor bude negativan, Ministarstvo pravde zahtevace da vodjenje postupka odnosno izvršenje kazne zatvora za Tacija preuzme UNMIK-ovo pravosudje.

Bilo kako bilo, obruc oko albanskih ratnih zlocinaca polako se steze i na taj nacin ostvaruje staro geslo da nijedan zlocin ne ostaje nekaznjen.

VLADAN BATIC (Autor je ministar pravde u Vladi Srbije)

Da li je vlada u Berlinu sve bliza stavovima svojih doskorasnjih ostrih kriticara

NEMACKA I OVK

Nekolicina politickih i vojnih licnosti u Nemackoj vec duze vreme dovodi u sumnju sliku OVK kao miroljubive oslobodilacke vojske. Jedan od najostrijih kriticara tog imidza, i precutno - odobravajuce politike Berlina prema nasilju albanskih boraca, jeste Vili Vimer, poslanik Hrcansko-demokratske unije (CDU) u Bundestagu i do leta 2000. godine potpredsednik Parlamentarne skupstine OEBS-a.

Vimer za NIN kaze da je njegov stav o OVK opste poznat. U vise navrata, i od samog pocetka sukoba, on je upucivao apele nemackim politicarima, da treba da se "zaustavi terorizam OVK". Po njegovim recima, kosovski Albanci odavno zele da stvore nacionalnu drzavu, sto se ne sme dopustiti, jer "time otvaramo Pandorinu kutiju. To ukida evropski mirovni poredak".

Vimerova upozorenja, kao i ona nekih drugih licnosti da Zapad mora da odustane od kobnog "bratstva po oruzju" ("Njaffenbruderschaft") sa OVK imali su efekat uglavnom u vanparlamentarnim krugovima protivnika rata. Zvanicni Berlin, medjutim, preduzeo je napore da retusira pravo lice kosvoske "oslobodilacke vojske". A Vimer je bio taj koji je posle NATO bombardovanja Jugoslavije izrekao onu cuvenu recenicu: "Nikada ranije toliko malo ljudi nije toliko temeljno lagalo toliko mnogo ljudi kao u vezi sa kosovskim ratom. A zato su ljudi ginuli."

I penzionisani nemacki brigadni general Hajnc Lokvaj ostro je kritikovao nemacku politiku naklonosti prema jednoj strani u sukobu. Kosovski sukob, on, inace, definise kao gradjanski rat po semi "akcije-reakcije", terora i protivterora obe sukobljene strane. Jedan od njegovih argumenata bio je i - iznosenje saznanja da je "ubijanje Albanaca koji su bili lojalni Srbima, registrovano od strane OEBS-a" i pre intervencije NATO-a. Generala Lokvaja - koji sebe vidi kao nastavljacka tradicije onih casnih oficira koji su pokusali puc protiv Hitlera - tadasnji nemacki ministar odbrane Rudolf Sarping je, posle rata, povukao sa mesta nemackog vojnog zastupnika u OEBS-ovoj misiji za Balkan. Jedan od Lokvajevih zadataka u Becu bio je savetovanje posmatraca OEBS-a, koji su nadgledali primirje iz oktobra 1998. A OEBS je tada belezio da je primirje uglavnom krsio OVK.

Jo Angerer, jedan od autora poznatog i od delova nemacke javnosti osporavanog dokumentarnog filma "Sve je pocelo jednom lazi" (emitovnog na Prvom programu nemacke televizije), u razgovoru za NIN potvrđuje da je broj Albanaca stradalih od OVK onaj koji navodi "Spigl". U samom filmu, pozivajuci se na izvestaje OEBS-a koji jos nisu dospeli u javnost, tvrdi se da je OVK pre intervencije NATO-a "ubila vise Albanaca nego Srbi". Od pocetka januara do 23. marta 1999. godine brojke OEBS-a pokazuju da je ubijeno relativno vise Srba nego Albanaca, sto OVK svakako ne cini nevinom. Sve se to uklapa i u izvestaje nemackog Ministarstva spoljnih poslova o situaciji na Kosovu, uradjene za procenu opravdanosti zahteva albanskih izbeglica za azil u Nemacku, u kojima se navodi da za albanski zivalj tada nije postojala veca ugrozenost od one koju donosi obican gradjanski rat za sve civile.

MIRA BEHAM

Policija UN nastupa ostrije protiv albanskih ratnih zlocinaca na Kosovu

NAJSVIREPIJA CISCENJA

Jedna neobicna grobnica lezi nasred velike livade u selu Crni Luk. Na cetiri nadgrobna spomenika nema nikakvog imena, a seljani ovog mesta od 3000 zitelja reaguju nepoverljivo kad se pocnu postavljati pitanja o mrtvima. "Ovde smo sahranili ugljenisane ostatke porodice Krasnici", kaze jedan mladi Albanac, i odmah dodaje odmahujuci rukom: "Ali vise od toga ne znam."

Dvadeset cetvoro Albanaca je postreljano - medju kojima je bilo i 13 dece - a njihove kuce su spaljene. No, zrtve nisu sahranjene na groblju junaka koje se nalazi na kraju sela i na kojem pod morem albanskih zastava pocivaju njegovi stanovnici postradali u borbama protiv Srba. Nisu, jer Krasnicijeve su, po svoj prilici, pobili njihovi sunarodnici, a prema zasticenom svedocenju ocevidaca cak i posle dolaska medjunarodnih mirovnih snaga Kfora u jugoslovensku pokrajinu Kosovo.

Cetiri brata Krasnici vazila su za "lojalne srpskom rezimu" i radili su u srpskim preduzecima, jedan od njih cak i kao novinar u listu "Jedinstvo" koji izlazi na srpskom jeziku. Pod Milosevicevim rezimom uzivali su privilegije, a potom je to bila njihova smrtna presuda.

Istrebljenje ove porodice, kao i drugi albanski zlocini, mogli su biti brzo zataskani. Jer, otkako su Ujedinjene nacije u julu 1999. Kosovo nacinile svojim protektoratom, sa osumnjicnim ratnim zlocincima iz redova kosovskih Albanaca postupalo se u svilenim rukavicama. Sada, medjutim, vise od tri godine posle ulaska NATO-a, medjunarodna zajednica najzad se osmelila da se okrene i svojim ondasnjim saveznicima.

Hiljadu zrtava

Njeni istrazitelji cak su i pohapsili vodje nekadasnje Oslobodilacke vojske Kosova pod sumnjom da su pocinili ubistva. "Svako na Kosovu zna, ali niko nece o tome da govori", kaze nekadasnji premijer izbeglih Kosovara a danasnji

predsedavajući "Nove partije za Kosovo" Bujar Bukosi. "Posle rata dogodila su se najsvirepija ciscenja medju Albancima. Pod izgovorom da je tu rec o 'srpskim kolaborantima', vodje OVK likvidirale su svoje politicke protivnike, rasciscavane su stare krvne zavade i albanski civili stradali su od Albanaca." Broj zrtava procenjuje se na vise od hiljadu. Pocinitelji ili podstrekivaci najvećim delom su nekadasnji visoki funkcioneri OVK - koji su posle rata gotovo prerasli u sledbenicku organizaciju.

Tako su, navodno, jedan nekadasnji komandant OVK i dvojica njegovih saboraca, prema slovu optuznice, podstakli jednog zlocinca da ubije nekadasnjeg komandanta OVK Ekrema Redzu, zvanog Drini. Taj umereni Albanac bio je najavio izdavanje knjige o ratnim zlocinima na Kosovu, pa i onih pocinjenih od OVK. Nekoliko sati posle Drinijeve smrti, izaslanici OVK posetili su udovicu da bi odneli "kompjuter sa zapisom najavljenе knjige". Ali, medjunarodna policija zaduzena za ratne zlocine u posleratnom vremenu bila je brza.

Od pre izvesnog vremena na sudjenja cekaju i nekada legendarni komandanti OVK, Sami Ljustaki i Rustem Mustafa (Remi). Ovom drugom stavlja se na teret da je sa jos trojicom OVK oficira, u privatnim logorima, za vreme i posle rata, silovao Albanke i ubio najmanje pet lica iz redova civila.

Daut Haradinaj, cuveni brat nekadasnjeg komandanta OVK Ramusa Haradinaja (koji je u medjvremenu postao sef trece po snazi "Alijanse za buducnost Kosova"), u drustvu jos petorice pripadnika Kosovskog zastitnog korpusa, optuzen je za ubistvo cetvorice clanova liberalne partije LDK Ibrahima Rugove, predsednika Kosova.

Posto je u blizini mesta Dragas uhapsila jednog uticajnog komandanta OVK, policija je konstatovala da su time ujedno prestali i bombaski napadi u tom kraju.

Nedavno je istraznom sudiji za Lok. 134 priveden jos jedan visoki pripadnik OVK. Njemu se ne stavlja na teret samo kriminalne radnje, vec i to da je bio vrhunski agent albanske obavestajne sluzbe. Hard disk njegovog kompjutera u medjvremenu je za istrazitelje postao nalaziste koje ukazuje na ratne zlocine, ucene i tajne planove sluzbe. "Polako napredujemo", kaze Namac Kristijan Lindmajer, portparol Uprave OUN za Kosovo (Unmik). Nezapazeno od javnosti, takodje je i Haski tribunal otvorio svoju kancelariju u Pristini. Govorkanja, prema kojima su se na listi haskih istrazitelja, uz srpske ratne zlocince, nasla i trojica nekadasnjih OVK vodja, sada uticajnih politicara, Hasim Taci, Agim Ceku i Ramus Haradinaj, nisu ni potvrđena ni demantovana od strane portparola Tribunala. Protiv nekih kosovskih Albanaca, prema recima glavnog tuzioca Haskog tribunala Karle del Ponte, u svakom slucaju optuznica treba da bude podignuta jos pre isteka godine.

Malo pre zavrsetka rata, Tacija je, u odsustvu, srpski sud u Pristini osudio na deset godina robije. Glavnom tuzitelju u Hagu Beograd je predao disketu s 27000 stranica o navodnim ratnim zlocinima koje je pocinila vrhunska trojka OVK. Izrucenje bar jednog od nekadasnjih vodja OVK bilo bi za mnoge Srbe dobrodosao povod da srpske ratne zlocine na Kosovu prikriju odbranom zemlje i naroda.

"Znamo mnogo", kaze portparol Unmika Lindmajer, "ali nas problem su svedoci. Njima je cev na potiljku. Mnogi povlace svoje prvobitne izjave pred pretnjama njihovih nekadasnjih OVK ratnih saputnika".

Junacku elitu koja je dopala zatvora cuva dvadesetak zatvorskih cuvara iz Nemacke koji su za taj posao prebaceni avionom. Albanskim cuvarima bilo je zapreceno smrću ako bi pokusali da sprece akciju oslobadjanja.

Za mnoge Albance, zatvoreni prvaci OVK jos su ratni heroji. Svakog petka demonstranti polazu cvece ispred zatvora u Pristini. Oni optuzuju Unmik da razvija "naklonost ka Milosevicu". Predsedavajući novinarskog saveza Milan Zeka cak je i pozvao svoje kolege da se bore protiv "policijske diktature" sefa Unmika Mihaela Stajnera. Namac, kazu, vredja celu jednu generaciju Albanaca.

No, Stajnera to nece odvratiti od daljih hapsenja ili cak i izrucivanja Albanaca Haskom tribunalu, makar se na Kosovu vec i saputalo o nekoj velikoj albanskoj pobuni. On ce izvršiti svaki nalog Haskog tribunala za hapsenje: "Za vreme mog mandata, na Kosovu cemo se drzati prava i reda."

RENATE FLOTAU ("Spigl")

Nepoznata organizacija Ushtria Clirimatre Kosoves (UCK) preuzela je odgovornost 16. februara 1996. godine, za - dva dana ranije izveden - sinhronizovan bombaski napad, u sest kosovskih gradova, na kuće u kojima su bile smestene srpske izbeglice iz Hrvatske. Na Zapadu, vec izrazito neprijateljski raspolozenom prema Milosevicovom rezimu, tu tajanstvenu organizaciju odmah su tretirali kao romantickie pobunjenike. Politicke partije na samom Kosovu, tvrdile su u pocetku da je to "proizvod Miloseviceve tajne policije". U Beogradu se govorilo "tzv. OVK", a kvalifikovana je kao teroristicka organizacija. Kad je Ricard Holbruk putujuci Kosovom 1998. "naleteo" na predstavnike OVK izuo se i seo na ponjavu da s njima razgovara, postalo je jasno da upotrebna vrednost te paravojne organizacije raste. Istina je da OVK nikad, pa ni za vreme NATO bombardovanja kad je pokusavao da igra ulogu NATO-pesadije, nije pokazala znacajan stepen organizovanosti i borbenih sposobnosti. A kad su trupe NATO-a, posle povlacenja Vojske Jugoslavije usle na Kosovo, ponasanje OVK nije bilo u skladu sa zakonima niti pravilima ratovanja. Ipak, odluceno je da se organizacija legalizuje kao Kosovski zastitni korpus. Otad je proslo tri godine, a problemi s OVK nisu okončani. Kosovo je pod "zastitom" tog korpusa ostalo zemlja sverca, nasilja i bezakonja. A jos je tajna sta je OVK sve ucinio za sest godina postojanja. Nisu krili da su napadali gradjane srpske nacionalnosti, policajce i vojnike, sve dok se Tuzilastvo u Hagu na sudjenju Milosevicu nije odlucilo na dovodjenje svedoka koji su se pravili kao da nikad nisu culi za OVK. Najuticajniji nemacki magazin "Spigl" objavio je da se broj Albanaca - zrtava OVK "procenjuje na vise od hiljadu". U tekstu novinarke "Spigla" Renate Flotau koji NIN prenosi, istice se da je Mihael Stajner odlucio da se na Kosovu "drzi reda", cak po cenu velike albanske pobune. Bilo je i pre novinarskih pokusaja da se rasvetli uloga OVK, ali ovo je, valjda, prvi put da je i medjunarodna administracija na Kosovu resila da se upusti u to. Mit o OVK se kruni. Vise svetla ukazuje na sve vise krvi i pljake.

JESAM LI TI DOBRO SRUSIO KUCU?

Pise: Miodrag MILOJEVIC

KOMANDANT Kfora Bus je bio nepopustljiv, nista bolji nije ni njegov zamenik major Karasi, Austrijanac. Na pregovorima koji su otpoceli jos 31. jula ove godine, u kancelariji UNHCR-a u Prizrenu, pa zatim vodjeni u Skupstini opstine - Srbi povratnici iz sela Novake zahtevali su obezbedjenje od Kfora. U tom slucaju, oni bi se u potpunom sastavu vratili u selo. Tacnije, Srbi i ne traze narocito obezbedjenje: makar dva-tri vojnika koji bi u selu provodili 24 sata. Bus i njegov zamenik Karasi, medjutim, nude povremene patrole, a kao celodnevnu zastitu - jedan mobilni telefon. Srbi iz Novaka zadovoljni su UNHCR-om i UMNIC-om, ali ne i Kforom. Po misljenju UNHCR-a, za povratak je rano u potpunom sastavu. Za pocetak bi bilo najbolje da dodje ekspedicija od petnaestak ljudi, koji bi se stalno smenjivali. Udruzenje raseljenih "Zavicaj" iz Kragujevca i "Sveti spas" iz Beograda posredstvom UNHCR-a organizovali su prvu posetu porusenom srpskom selu od 95 kuca jula ove godine. Tada je UNHCR na sebe preuzeo da ispita mogucnosti povratka. Radovi na obnovi srpskih kuca, to je precizno dogovoreno, trebalo bi da otpocnu prvog marta sledece godine. Logicno je da ce se tada i prvi povratnici pojaviti u selu. Medjutim, strani posrednici traze da se Srbi u selu pojave odmah i da pod satorima provedu zimu - jer su takav uslov postavili donatori. Ako selo do marta ostane pusto - donatori u obnovu kuca nece uloziti ni centa. Na nedavno odrzanom sastanku u Lapovu, dogovoreno je da prva grupa od petnaest ljudi stigne u selo prvog novembra. Sastanku su prisustvovali predstavnici UMNIC-a i UNHCR-a. Predstavnik Kfora nije bilo, jer prema Rezoluciji UN nemaju pravo da se krecu izvan teritorije Kosova. Na okupu su bili i raseljeni Novacani iz Mladenovca, Lazarevca i Kragujevca - zapravo celo selo Novake. Razgovori su nastavljeni u prizrenskoj Skupstini opstine. U njima su ucestvovali civilni administrator, nevladine organizacije i predsednik SO Prizren, Albanac koji se, kako je rekao, "u principu ne protivi povratku izvesnog broja Srba, ali se boji da bi masovniji povratak iziritirao Albance". Albansko dokazivanje U Prizrenu postoji i sedmocлана opstinska komisija zaduzena za povratak, sastavljena isklucivo od Albanaca. Ona ce se, navodno, brinuti o povratku Srba iz Prizrena i okoline. Prigovor Srba da u komisije nema ni jednog srpskog clana nije uvazen. Tako je etnicki cista komisija zaduzena da gradi multietnicko drustvo. Kako stvari stoje, Srbi se, posle toliko vremena, nalaze pred kapijama samog Prizrena! Najpre bi, iz bezbednosnih razloga, pocelo s povratkom u sela, a vec sada bi dvadesetak Srba trebalo da zakorace i u sam grad. Najpre bi to bile jednodnevne, takozvane "idi-vidi" posete, a kad se steknu uslovi, pristupilo bi se i stvarnom povratku. Za pocetak Novacani bi, kako im je obecala direktorka UNHCR-a gospodjica Kris, dobili smestaj pod satorima, agregat za struju, vodu u kanisterima, hranu, cebad, krevete, sporete. Kfor je obavio razgovore sa Albancima iz nekih prizrenskih sela i oni se povratku Srba nacelno nisu protivili. Medjutim, cetvoročlana komisija za povratak u selo, u kojoj se nalaze Jovan Krstic, Krunoslav Janicijevic, Vladimir Nikolic i Ljiljana Janicijevic, zeli da to potvrde i Albanci iz svih susednih sela. Oni se nikada do sada nisu pojavili u prostorijama prizrenske Skupstine opstine, sto izaziva dodatno nepoverenje. Izbor na selo Novake nije pao slucajno. Najpre, selo je okruženo katolickim albanskim selima od kojih nijedno u ratu nije zapaljeno. Na obe strane, srpskoj i albanskoj, u toku rata nije bilo poginulih. Kada se pojave Srbi povratnici koji idu u obilazak imanja, pocinje ljubljenje i grljenje, komsije Albanci ih pozivaju u kuce, putem pozdravljaju. Naravno, u vazduhu ostaje da lebdi pitanje - nije li sve to "scenski nastup"? Okolna sela Caparce, Spinadija, Valeza, Trpenica, Lesane, Smac (koje je mesovito srpsko-albansko), Gornja Srbica, sa cetnaest srpskih kuca - nisu zapaljena. Ali, sta sa zapaljenim albanskim selima koja nisu daleko? Devedeset sedme godine uveliko je mirisalo na rat. Albanac iz Smaca zef Cetaj zeni sina. Prijateljima iz Djakovice najpre predstavlja kuma, dok je drugi po rangu - Srbin iz Smaca Stanislav Zaharijevic. Da Srbin vodi glavnu rec na albanskoj svadbi, nikoga ne cudu. Kod Zaharijevica, na slavi, uvek je za stolom sedelo sest-sedam Albanaca. No, Albanci su Srbima poslednji put cestitali pravoslavni Vaskrs 11. aprila 1999. godine. Tada se veze konacno kidaju. Srbi iz Novaka i Smaca tvrde da su za vreme rata upravo oni sacuvali okolna albanska sela. Medjutim, po njihovom izgonu, selo Novake je poruseno do temelja, a u mesovitom Smacu od srpskih kuca vise ni temelja nema. Da li su sela opljackali, popalili i porusili upravo ovi Albanci kojima su Srbi u ratu cuvali kuce? Po svemu sudeci - jesu. Nedavno su na tu temu u Kragujevcu razgovarali Srbin iz sela Novake i gost, komsija iz susednog, katolickog albanskog sela. Doslo se i na pitanje rusenja kuca. Albanac skace kao oparen: - Nismo mi, nismo mi, komso! Nismo mi, to su neko nepoznati... Komsija Albanac je dolazio da pita za prodaju srpskih kuca i imanja... Srbi iz sela Novake su 15. juna 1999. godine pobjegli u susedno selo Smac. Tamo su proveli dva dana i dve noci, a zatim su ih razoruzali Kfor i UCK. Kfor ih zatim postrojava u kolonu i prati za Srbiju, zajedno sa Srbima iz Smaca. Bilo je to 17. juna... "Blic" je svojevremeno objavio fotografiju snimljenu iz helikoptera na kojoj se vidi kako Albanci ruse Novake. Na fotografiji se vidi covek, ali mu je lice nejasno. Neko se dosetio da isece fotografiju iz novina i da je uvelica. Onda se sve razjasnilo. Prepoznali su Sokolja Cetaja, poljoprivrednika iz Smaca, oca dva sina i cetiri cerke. Dejan Petkovic odlicno poznaje Sokolja: - Ne mogu u to da poverujem! Koliko sam puta usao u seosku prodavnicu, toliko puta me je Sokolj castio picem... Kad je UCK uvela policijski cas za Albance, u Smacu ga nije postovao samo - Sokolj Cetaj. Ostajao je sa Srbima do kasno u noc, mada su Albanci u osam zatvarali kuce. Sada se Srbi pitaju - nije li to otuda sto je Sokolj imao neke "specijalne" garancije ili - zadatke? Sta iritira Albance Bilo kako bilo, dosla su druga vremena i Sokolj Cetaj je "preorao" sesnaest srpskih kuca, tako da od njih nije ostao ni kamen na kamenu. Napokon je na tim mestima zasadio detelinu. Kad je jedna delegacija povratnika iz Smaca stigla u posetu rodnom selu, pred Srbe je izasao Sokolj Cetaj. Pozdravio se i izljubio sa njima kao najrodjeniji. A kad je jednom mestaninu iz Smaca poklonio litar rakije za srećan put natrag, nije mogao da izdrzi i zapitao je: - Jesam li ti dobro srusio kucu? - Ko bi to bolje uradio od tebe, odgovorio je ovaj. Posle par dana, javljaju Albanci svojim komsijama u Srbiji da Sokolj preko prizrenske televizije napada neke albanske porodice "koje su isle da sacekaju Srbe - ubice". Nas sagovornik koji je u svakodnevnom kontaktu sa nekim komsijama Albancima - a svaki Srbin ima "svog" Albanca za kontakt - kaze da je stvar u sledecem: izvesni Albanci su bili dobro ne samo sa Srbima nego i sa tadasnjom srpskom vlascu. Kad su se nasli u neprilici promenjene vlasti, morali su da se dodatno

dokazu. Zato su popalili, popljackali i preorali sve sto je srpsko i tako se svrstali u red "pravih" Albanaca. Najaktivniji iz Odbora za povratak, Jovan Krstic kaze: - Ne plasimo se Albanaca iz susednih katolickih sela, jer smo ih cuvali za vreme rata i niko od njih nije poginuo, ali sta sa onim udaljenijim albanskim selima gde je bilo zrtava u ratu, sta sa ekstremnim Albancima? Crkva sveti Vraci u selu Novake je, kad se pogleda spolja, citava. No, untrasnjost crkve je demolirana, oskrnavljena, odneseno je crkveno zvono. Srbi povratnici, kad dodju, i u ovakvoj crkvi pale svece. Bunar u Krsticevom dvoristu je do vrha zatrpan smecem. Sve sto se moglo odneti, odneto je, vocke su posecene, temelji kuca jedva se vide iz zemlje. U selu su, posle odlaska Srba, ostali jedino psi. Jovan Krstic kaze: - Da bi usli u selo, Albanci su morali da pobiju pse. Pretrazivali smo, posle tri godine, teren bivskih avlija da nadjemo makar jedan kostur svojih pasa. Nista od toga. Pronaci cemo ih jednog dana kad budemo otkopali zatrpane bunare...

Nezavisna svetlost -Broj 366, 28. 09. - 05. 10. 200

UZ ZAKONE I GARANCIJE ZA SRBE

MEDVEDJA 29. septembar 2002- Koalicija "Povratak" odrzala je svoj redovni sastanak, kojim je predsedavao Nebojsa Covic, predsednik Koordinacionog centra za Kosmet, povodom pocetka rada kosovske Skupstine koja ce na dnevnom redu imati paket zakona od kojih u velikoj meri zavisi kakav ce biti status Srba na Kosovu i Metohiji, rekao je clan Predsedništva Koalicije Oliver Ivanovic.

- Aktivnim ucescem u donosenju zakona pokusacemo da ih usmerimo na usvajanje garancija, iako mi nismo zadovoljni onim sto nam se nudi kao zakonski predlog - rekao je Ivanovic.

On je najavio da ce se Koalicija najmanje dva puta nedeljno sastajati i pripremati dogovore i o vaznim pitanjima.

- Izvesno je da povratkom nismo zadovoljni jer je on sveden na vrlo mali broj ljudi a koncepcijski se bitno razlikuje program povratka koje predlaze Unmik u odnosu na ono sto smo zajednicki usvojili s Koordinacionim centrom - naglasio je Ivanovic.

Kao drugo vrlo vazno pitanje Ivanovic je naveo pitanje decentralizacije koja bi znacila mogucnost da opstine sluze gradjanima a ne da gradjani sluze opstinama, sto bi omogucilo i srpskoj zajednici da na nesmetan nacin ostvaruje svoja prava.

O izborima kasnije

- Smatramo da je pitanje lokalnih izbora vrlo vazno pitanje "I kako sada stoje stvari pitanje odluke da li cemo izaci ili ne na lokalne izbore je odloženo za izvesno vreme - rekao je Ivanovic i najavio ozbiljnu studiju i nastojanje da se zajednickim stavom donese najbolja odluka i omoguci da se kroz ucesce ili bojkot izrazi ono sto srpski narod zeli na Kosmetu.

Problemi u skolovanju nealbanske dece na Kosovu

KAKO NAZVATI SVOJ JEZIK

Pripadnici turske nacionalne zajednice zadržali su u Pristini turkurolosku katedru a po srednjim skolama uveli nastavu na svom jeziku. Iako malobrojni, njihovi uporni politicki lideri, podržani od Turske, izdejstvovali su da njihov jezik bude sluzbeni u SO Prizren. U Mamusi, najvećem turskom selu na Kosovu, turski bataljon iz sastava KFOR izgradio je velelepni srednjoskolski centar iz kojeg ce svršeni srednjoskolci nastaviti studije na fakulteta u Turskoj.

Deca Roma, Askalija i Egipcana uglavnom se skoluju na albanskom jeziku, a manji broj u severnoj Mitrovici na bosanskom i srpskom jeziku. Evidentiran je slucaj Egipcana iz Gnjilana koji su izrazili zelju da decu upisu u skole gde se nastava izvodi na bosanskom jeziku. Predsednik Romske partije Kosova Adzi Merdza Zulfi i poslanik u kosovskom parlamentu smatra da su i Romi, Egipcani i Askalije "od istog testa" i da je to posledica Rambujea.

Obrazovanje na srpskom jeziku u severnom delu Mitrovice je po misljenju Albanaca suprotno rezoluciji 1244 i u funkciji je razbijanja Kosova. Srpska strana tvrdi da je lokalni obrazovni sistem sasvim legalan. Bosnjaci se, u zatecenom rascepu, bez Srba, Zele izboriti za svoje skole na bosanskom jeziku. U regionama sa znatnim brojem Bosnjaka (Prizren, Dragas, Pec, Vitimirica) bosnjacki lideri su izdejstvovali da se u osnovnim i srednjim skolama uvede bosanski jezik. U tu svrhu je UNMIK besplatno dopremio udzbenike iz BiH u prolece 2000. godine. Zahtev za uspostavu bosnjackih visokoskolskih ustanova, UNMIK, a u pocetku i predstavnici albanskog naroda, nisu podržali. Nadležni iz UNMIK nisu zeleli da finansiraju skolovanje na dva slicna jezika odvojeno, a Albanci nisu zeleli da u svojim sredinama imaju fakultete i vise skole s nastavom na "neprijateljskom jeziku".

Na Fakultetu biznisa u Peci upisano je pedesetak studenata na bosanskome jeziku, a bosnjacki politicari su sebi odredili cilj da otvore pedagogski fakultet u Prizrenu, gradu sa najvećom koncentracijom Bosnjaka (pre rata Muslimana i Goranaca), ali ima mnogo problema sa akademskim kadrom. Prema nekim podacima, Kosovo je posle dolaska medjunarodne misije napustilo vise od 40 doktora nauka iz redova ove nacionalne zajednice.

ALBANIZACIJA BOSNJAKA

Neke bosnjacke sredine bile su predmet asimilatorskih pretenzija vecinskog albanskog stanovništva. U Drajcicu, Planjanu i Gornjem Selu kod Prizrena prvi put u osnovnim skolama uvodi se nastava na albanskom jeziku. Svršeni učenici od prvog do sedmog razreda u skolskoj 1998/1999. godini iz sela Drajcica nastanjenom srpskim i bosnjackim zivljem, nastavljaju skolsku 1999/2000. na albanskom, bez prethodnog upoznavanja ovog nematernjeg jezika. Ovo je, svakako, bio jedinstven primer u svetu - skolovanje na jeziku koji se ne razume!? I za cudo, neki su položili i to s odlicnim uspehom! Tako je odlucila nekolicina mestana koji se smatraju Albancima vrseci pritisak, sve do pretnje fizickom likvidacijom, na one roditelje koji su, nakon rata, izjasnili da decu upisuju na bosansku nastavu.

Mestanima Drajcica jos uvek su sveza secanja kada je krajem 1999. godine, u njihovom seocetu podno Sare, uz veliku pompu zurli i goceva, uvedena nastava na nematernjem-albanskom jeziku. Bilo je to "opštenarodno veselje" na kojem su

ucese uzeli lideri nekoliko albanskih lokalnih partija, duznosnici UNMIK, OSCE, UNHCR i predstavnika nevladinih organizacija. Po onoj narodnoj "u malom bratstvu nejaka pravda", malo selo postaje poligon politickih ciljeva na ocigled duznosnika medjunarodne zajednice. Bosnjacki nastavnici su izgubili svoja radna mesta. Tri godine kasnije, dakle pocetkom tekuce skolske godine, ucenici iz Drajcica se vracaju skolovanju na svome maternjem jeziku i poadjaju nastavu u Osnovnoj skoli "25. maj" u obliznjem Gornjem Ljubinju. No, ovoga puta nije bilo slavlja. Kazu da je glavni zagovornik nastave na albanskom, izvesni Dzavit Bajrami, doziveo novu "matamorfozu".

Opet je postao Bosnjak i radi u policiji.

"Prasina" u Drajcicu se polako sleze, ali ni sada stvari ne stoje kako treba. Kombi je prestao da saobraca i ucenici visih razreda iz Drajcica vise provode vremena kod kuce nego u klupama o Gornjem Ljubinju. Ucenici se neredovno odvoze na nastavu i iz sela Musnikova, gde je proces albanizacije jos pre tridesetak godina "završen", ali se, "prethodni srpskohrvatski" i dalje koristi se svakodnevnoj upotrebi. Uprava skole na albanskom jeziku iz sela Musnikova nije u pocetku htela da da ispisnice svojim bivsim ucenicima, kako bi nastavili skolovanje u drugoj skoli na njima blizem jeziku cije ime nije sasvim lako odrediti.

- Deset ucenika iz Drajcica redovno poadjaju nastavu, reseno je i pitanje ispisnica i mislim da su deca odabrala pravi put - kaze Kaplan Mislimi direktor u osnovnoj skoli u Gornjem Ljubinju gde se nastava odvija na bosanskom.

Drajcicani srpske nacionalnosti su u vise navrata zahtevali da se oslobodi seoska skola na kojoj se sada vijori albanska zastava, a "njihova su deca negde u izbeglistvu". Ovdasnji Srbi tvrde da je to njihova skola i da je podignuta na njihovom zemljistu.

- Ukoliko "novi Albanci" zele da renoviraju skolu, mi im necemo dati. To je nasa spomen skola, a oni neka prave novu na drugoj lokaciji i neka tamo uce na albanskom, to je njihovo pravo - izjavio je za Danas lokalni Srbin koji nije hteo da mu spomenemo ime.

Deca koja ce posle tri godine skolovanja na albanskom ponovo uciti na jeziku koji razumeju, makar i u drugom selu, vrlo su zadovoljna.

- Smatram da je ovim samo delimicno zadovoljena pravda prema deci i prema roditeljima. Potpuna pravda ce biti samo onda kada se omoguci da deca poadjaju nastavu u mestu gde zive, dakle u samom selu. Mislim da je to pravedno i da ce nadlezni organi, uprave skola, pedagogski zavod i drugi relevantni faktori do kraja resiti na pravedan nacin ovaj zahtev roditelja - rekao je Dzezair Murati, predsednik Demokratske stranke Bosnjaka (DSB) i poslanik u kosovskom parlamentu. Problema ima i u prigradskom naselju Ljubizda kod Prizrena. Od oko cetiri hiljade stanovnika vise od 90 odsto Ljubizdanaca su Bosnjaci. Ovdasnja skola "7. mart" ima oko 500 ucenika a samo 40-ak malisana nastavu slusa na bosanskom jeziku. Nastavnici Bosnjaci i ovde polako, ali sigurno gube svoja radna mesta.

- Mozda je i "pravedno", kaze nam tridesetpetogodisnji Safet - jer su pojedini prosvetni radnici, verovatno iz straha, upisali svoju decu na albanskom ili turskom jeziku, ili, kombinovano: jedno dete u nastavi na albanskom, a jedno u nastavi na bosanskom. Epilog je da su ove godine upisana samo dva ucenika u prvom razredu.

Uvodjenjem devetog razreda na Kosovu Bosnjaci su, kazu, izgubili "sinhronitet" sa republikama bivse Jugoslavije. Sugestija poslanika iz bosnjacke koalicije Vatan u Skupstini Kosova, da se i njima i Srbima, dozvoli jos ove godine obrazovanje po starom" programu nije prosla.

U selima Ljubizda, Skorobiste, delimicno i u Grncaru, takodje iz prizrenske regije, intenzivno se slusa "Omega-3", radio na bosanskom jeziku "podsecajuci ih na jezik svojih dedova" ali njihovi zitelji pokazuju malo, bolje reci nimalo, hrabrosti da svoju decu skoluju na maternjem jeziku. U neformalnim razgovorima moze se cuti da je "vazno kod kuce negovati svoj jezik, kako se on ne bi ugasio".

DILEME GORANACA

I u Dragasu, najjuznijoj kosovskoj opstini na tromedji Kosova, Makedonije i Albanije, mestani lutaju trazeci svoj indentitet. U Titovoj Jugoslaviji vecina zitelja Gore izjasnjavala se kao Muslimani sto su zadržali do ulaska NATO snaga, kada se stanovnistvo pocelo izjasnjavati kao Bosnjaci ili Goranci. "Muslim slavsi" je termin koji je Bosnjacima-Muslimanima nadenula medjunarodna zajednica, ali on nije naisao na "dobar prijem" bosnjackih politickih celnika. Obrazovanje autohtonog zivlja u Gori odvija se na dva nastavna jezika sa odvojenim nastavnim planom i programom - srpskim i bosanskim.. "Tvrdo srpsko-hrvatsko krilo", lidera Gradjanske inicijative Gore Rustema Ibisija, ne priznaje "bosnjastvo" i uspelo je da zadrzi srpski jezik i geografsku odrednicu - Goranac,. U Ibisijevoj rodnoj Mliki je zatvorena skola, nema vise malisana, selo je prazno.

Osim Ibisija, jos polovina prosvetnog kadra, pored one UNMIK-ove, prima i plate iz Beograda.

Druga polovina zitelja Gore koja sebe vidi u bosnjackom nacionalnom korpusu, ali se, kao i prva opcija, ne odrice svoje geografske odrednice, smatra da ce za Albance neprijateljski, srpski jezik ugroziti pozicije bosanskog, i da ce se u tom slucaju albanski nametnuti kao nuzan.

R. E. K., Danas, 28-29. 09. 2002.

Kako ce teci (slovenacka) privatizacija na Kosmetu?

NOVAC NA STO, GLAVU U TORBU

28. septembar 2002. Slovenacko interesovanje za kosovsko trziste moze da pomogne privredi Kosmeta, i, indirektno, i Srbije.

Medjutim, morace pre toga da se razjasne nesporazumi oko oslovljavanja kosovske parlamentarne delegacije "predstavnicima nezavisne drzave"(!), kako se to odigralo nedavno, prilikom posete Ljubljani.

Mada je Unmik otvoreno ignorisao srpski zakon o privatizaciji, stvarajuci okupiranu lokalnu upravu Kosmeta, prigovorima Vlade Srbije Unmikov koncept je ipak unekoliko izmenjen.

Iako je Mihael Stajner, sef Unmika, od juce u Ljubljani (da nastavi ono sto su "predstavnicima nezavisne drzave" zapoceli),

pravi uslovi za investiranje u kosovsku privredu jos nisu stvoreni. Nijedan investitor nece da ulozi pare ako nema ni fizicku, a kamoli pravnu sigurnost u ovom podrucju.

Otvorice knjige

Sta ocekuje od sastanka sa Slovencima, sef Unmika nije zeleo da komentarisae za "Glas", dok ne vidi kakvi ce biti rezultati pregovora. A Oliver Ivanovic, poslanik koalicije "Povratak" u Skupstini Kosmeta i jedan od delegata u nedavnoj poseti Sloveniji, kaze da ce Stajner verovatno pokusati da animira Slovence da dodju, i pored ociglednog rizika.

- U atmosferi politicke nestabilnosti nisu realna ocekivanja da ce iko biti voljan da investira, narocito ne Slovenci, koji su tradicionalno vrlo oprezni. Njih mogu da motivisu jedino stare veze i nekadasnja prijateljstva privrednika. Ipak, moraju da im se garantuju pravna i fizicka sigurnost. Nasledjeni zakoni u privredi, koji su vazili do 1998, nisu dovoljna garancija, jer se ticu drustvenog vlasnistva. Prvo, dakle, mora da se promeni paket zakona koji ce omoguciti privatizaciju u pravom smislu, kao i obestecenje pravih vlasnika. Sto se fizicke sigurnosti tice, toga sigurno nema. Takodje, u ovom trenutku organizovani kriminal je hit na Kosmetu - objasnjava Ivanovic.

Aleksandar Vlahovic, srpski ministar za privredu i privatizaciju, ne ocekuje velike rezultate od Stajnerove privatizacije.

- Ne verujem da ce uspeti da proda vise od pet, sest preduzeca. Privatizacija se na Kosmetu razlikuje od naseg zakonskog resenja u tome sto se prodaje celokupni kapital, a ne 70 odsto preduzeca. Za nas je, ipak, najvaznije da se postuju ugovori i svojina, odnosno kreditor i pravo vlasnika, koji vecinom dolaze iz Srbije - isticie za "Glas" ministar Vlahovic.

Takodje, iako se u javnosti culo da Unmikov koncept privatizacije podrzava Svetska banka, Vlahovic to negira.

- Svetska banka je samo podrzala napore da se dodje do resenja - kaze on.

Postupak privatizacije, primenjen na kosmetska preduzeca, bice bitno promenjen u skladu s primedbama ovog republickog ministarstva. Razgovori sa Unmikom kulminirali su pismom kojim se Vlada Srbije obavestava da ce se, na samom pocetku privatizacije, otvoriti registar. Oglasima u stampi svi kreditori, poverioci kosovskih preduzeca moci ce u roku od 60 dana da prijave potrazivanja.

- Usvojen je prigovor da se preduzeca ne prodaju bez prijave kreditora. Neophodno je, takodje, da nase Ministarstvo finansija kontaktira sa Unmikom oko regulisanja statusa suverenog duga, koji je otisao u vidu kredita kosovskim preduzecima. Trenutno se radi o 1,9 milijardi dolara duga - objasnjava Vlahovic.

Svetinja svojine

Prema procenama, Srbija je u poslednjih 25 godina u privredu Kosmeta ulozila oko 17 milijardi dolara. Garancije za kredite, koje su uzela kosovska preduzeca, dala je Narodna banka Jugoslavije, tako da bi taj deo duga morao, kako se smatralo, da se isplati iz budzeta Srbije. Ministar Vlahovic kaze da se vidi da je Unmik spreman da nadje resenje i za ovaj problem. Privatizacija preduzeca koja su vlasnistvo firmi iz centralne Srbije, koje su ih gradile kao deo sopstvenog poslovnog sistema, resavace se "slucuj po slucuj".

- Ocigledno je da ova preduzeca ne mogu da budu predmet opste privatizacije. Ovo se jos vise odnosi na pogone koje pojedina srpska preduzeca imaju na Kosmetu. Nadam se da smo i za ovo dobili "zeleno svetlo" - navodi ministar Vlahovic.

Najzad, ako je ovoliko napora trebalo da bi se "ispravio" Unmikov koncept privatizacije, pitanje je hoce li se primenjivati zakon o restituciji, koji treba da se donese u srpskom parlamentu.

- O vracanju imovine konfiskovane jos 1945, 1946, jos se nisu odredili. S druge strane, ako jedna ovakva organizacija, pod patronatom Ujedinjenih nacija, ignorise to pitanje, onda nije moguće da ga forsira u bilo kom drugom delu sveta. Sada je najbitnije da se vidi da li Unmik to zaista vidi kao problem - isticie Vlahovic.

Privatizacija na Kosmetu ide preko "Kosovo trust agencije", odnosno agencije za vlasnicku transformaciju, koja ima prilicno cudan koncept za nase prilike, tim pre sto dolazi od predstavnika evropskih i zapadnih zemalja, kod kojih je, podseca Oliver Ivanovic, privatna svojina svetinja.

- U eventualnom stecajnom postupku, do koga privatizacijom moze da dode, nema sanse da se formira stecajna masa koju ce naplatiti poverioci. Ovo sigurno nigde na Zapadu ne funkcioniše tako - to bi bila cista prevara. Vec, kako je i ministar Vlahovic predlagao, treba da se sprovede stecajni postupak, pa da se privatizacija izvrsi na ostatku - kaze Ivanovic.

I ministar Vlahovic kaze da Vlada trazi da u Kosovskoj agenciji budu zastupljeni i srpski predstavnici, srazmerno broju koliko ih ima i u kosovskom parlamentu. Sediste agencije bi bilo bolje preseliti iz Prictine u Kosovsku Mitrovicu, kako bi se Srbi uverili da ona radi i u njihovom interesu. Ali, s obzirom na to da Ministarstvo za privredu i privatizaciju Srbije ima redovne mesecne sastanke s predstavnicima Unmika, ministar se nada da ce se i ovi problemi resiti.

Politicki rizik

Politicku stabilnost je tesko obezbediti, jer se ni sami albanski lideri nisu dogovorili ko je od njih partner za postizanje sporazuma. Albanci su primenili koncept, koji je vec vidjen u Rambujeu, gde je Milosevic ukljucio Rome, Egipcane, Askalije, "samo sto nema Eskima".

- Albanci formiraju "multietnistvo" obezbedjujuci saglasje ovih zajednica, koje duboko postujem, ali konflikt na Kosmetu nije nastao izmedju nacionalnih zajednica, jer su Albanci ustali protiv drzave Srbije, poistovecujuci kosmetske Srbe sa Srbijom, tako sporazum moze da se postigne, pre svega, izmedju ove dve etnicke grupe. U takvim uslovima, proci ce godine dok se ljudi ne uvere da mogu da investiraju u Kosmet - navodi Ivanovic.

Greska u koracima

- Slovenija se trudi da medjunarodni protektorat na Kosmetu tretira kao privremenu i delimicnu suspenziju suvereniteta Jugoslavije na toj teritoriji. Vidi se da su ciljevi iskljucivo ekonomski, bez odlika diplomatskog predstavnistva na teritoriji nekakve nezavisne drzave. Jer, to bi bilo opasno i pogubno - isticie Ivanovic.

DANIJELA CIROVIC

Zarko Trebjesanin:

KAKO RAZGRADITI PODANICKU SVEST

Zarko Trebjesanin: Neka svako pokuša da bude tolerantan samo jedan jedini dan - da bude fin, kontrolise sebe, videce koliko to nije lako, koliko napora trazi samo da saslušamo drugog, a kamoli da ga razumemo

Nedavno je Savezno ministarstvo nacionalnih i etickih zajednica izdalo publikaciju "Tolerancija- susret razlika", zbornik tekstova na "zadatu" temu. Kao autor priloga pojavljuje se elita domace humanisticke misli: Djuro Susnjic, Cedimir Cupic, Zagorka Golubovic, Tibor Varadi, Ratko Bozovic i sagovornik "Blica", psiholog Zarko Trebjesanin, redovni profesor Defektoloskog fakulteta i predsednik Saveza psihologa Jugoslavije.

Zbog cega se o toleranciji najvise prica u zemljama u tranziciji?

- Ovaj razgovor je takvim drustvima najpotrebniji jer prelaze iz jednog stanja, jednog drustvenog uredjenja i sistema, politickog, vrednosnog, u sustini autoritarnog, ka demokratskom, gradjanskom sistemu. Da bi razgovor o toleranciji bio produktivan potrebno je jasno definisati pojam tolerancije sa razolikih aspekata ako hocete da menjate drustvo u celini, a ne samo na nivou ekonomskog i politickog. Morate da stvorite demokratsku klimu i menjate postojeći mentalitet. Tek onda mozete da razgradite tzv. autoritarnu ili podanicku svest i postavite osnove jedne nove politicke kulture, da uspostavite tzv. mentalnu tranziciju.

Politicka netolerancija pojavila se i tokom ove kampanje: prebijanje ljudi, unistavanje stranackih prostorija, neprimerene reci, kao i medjunacionalna, nakon kosarkaskih utakmica reprezentacije.

- Da, ali mene raduje da su ovo ipak bili mirni, civilni izbori, da mozemo reci kako zivimo u necemu sto smo do pre koju godinu mogli nazvati jedino - snom! Biramo izmedju vise kandidata i ne strepimo da ce nam od tog izbora zavisiti zivot u potpunosti, da li cemo biti bombardovani ili cemo morati da napustamo zemlju... Cak i da su se desili mnogo gori incidenti od onih koje ste nabrojali moramo posmatrati sta zaista jeste trend, sta misli vecina. Napravili smo korak napred, stvorene su pretpostavke tolerantnijeg drustva spremnog za demokratski preobrazaj. Bice to tezak i spor proces i bice jos takvih "ispada". Upravo zato mislim da nisu dovoljne samo ekonomske reforme i ublazavanje ekonomskih patnji. Ko tako misli, na nekim je "marksistickim" pozicijama: "izmeniti bazu a nadgradnja ce sama od sebe".

Tranziciono ili ne, pluralisticko ili ne, tek, svako drustvo danas, zbog same sustine medija, trpi njihov uticaj. Kakva je suitacija kad je rec o toleranciji u nasim medijima?

- Mediji imaju ogromnu ulogu i uticaj upravo u tom izgradjivanju demokratskog poretka i demokratske politicke kulture. Mediji su tu nezamenljivi. Oni su tribina, scena na kojoj vi imate priliku da sucelite misljenja. Sta vredi naglabati o toleranciji ako nemate poligon za suprotstavljanje misljenja. Znaci ako mediji plasiraju samo jednu stranu nekog dogadjaja ili ga precute oni ne rade na uspostavljanju nove politicke kulture, nema tolerancije. Ako objavite vest da se cepaju plakati jedne stranke, a ne objavite vest da je napadnut klub neke druge, plivate u pristrasnosti. Ili ako vest o napadu na jednu stranku objavite na naslovnoj strani a onu o napadu na neku drugu na petnaestoj, ili vest uopste ne objavite, a to se desavalo u nasim medijima tokom ove kampanje, opredelili ste se u neciju korist. Nije to stvar "uredjivacke politike"; znate, svaki medij moze da ima svoj "ukus" ali ne sme da se pojavi bez bitnih informacija i dogadjaja na osnovu kojih formiramo svoje, i na osnovu kojih se formira i javno mnjenje.

Da li kod nas uopste postoji pojam javnosti ili javnog mnjenja, ukoliko izuzmemo onaj carsijsko- tracerski vid?

- To je vrlo bitno pitanje. Jedna od mojih teza jeste da ne mozemo imati istinski demokratsko drustvo ako nemamo budnu, kriticku javnost koja ce biti "dezurni posmatrac", koja shvata sta se zbiva i ne moze joj promaci niz incidentata u predizbornoj kampanji, na primer, a da odmah na to ne reaguje.

Politricari misle da javno menjenje postoji pa angazuju uspesne i poznate licnosti u svojim kampanjama. Koliko su se takvi pojedinci pokazali tolerantnim?

- Mnoge javne licnosti svrstale su se na jednu od strana i to vrlo zestoko. Neko ce reci, sta on prica o tome kad je ucestvovao u kampanji protiv Milosevica. To su bili retki trenuci kad smenjujete diktatorski, despotski sitem i ne borite se ni za jednog od ovih koji su sad na vlasti. Neki ljudi kao da su to zaboravili. Tako da sad imate vrlo strasno, cak fanaticno svrstavanje. Intelektualci pre svih moraju da rade na uspostavljanju politicke kulture. Ona je deo opste kulture i ko to ne zeli da shvati naseda na problematicnu ideju da je svaka politika "nesto prljavo cime ima ko da se bavi". Takvim misljenjem terate vodu na vodenicu autoritarne vlasti. Politicka kultura podrazumeva "uljudan" odnos ka javnosti.

Da li ste ipak, optimista da ovde stvari idu ka toleranciji?

- Mislim da su stvorene pretpostavke ali bi trebalo mnogo vise raditi na formiranju politicke kulture. Cak i kad se radi onda je to ponekad nespretno. Recimo akcija Ministarstva nacionalnih i etnickih zajednica koristi u kampanji slogan o toleranciji: "Nista ne kosta a puno vredi". Mislim da bi slogan trebalo da glasi: "Kosta puno jer puno vredi". Neka svako pokuša da bude tolerantan samo jedan jedini dan. Da bude fin, kontrolise sebe, uzdrzi od netolerancije videce koliko to nije lako, koliko napora trazi samo da saslušamo drugog a kamoli da ga razumemo.

Milorad Pavlovic

KOSOVSKE TABLICE I U SRBIJI?

PRISTINA (**FoNet**) 25. septembar 2002. - Sef Unmika Mihael Stajner izrazio je nadu da ce tablice sa oznakama KS na putnickim vozilima stanovnika Kosmeta uskoro vaziti u Makedoniji i Srbiji.

On je rekao da se nada da ce po tom pitanju naici na razumevanje zvanicnog Beograda, kako bi vozila sa KS tablicama mogla slobodno da saobracaju u Srbiji.

Prema Stajnerovim recima, svim povratnicima i raseljenim licima Unmik ce besplatno pokloniti registarske tablice, dok

ce troskove registracije i osiguranja svi stanovnici pokrajine morati sami da regulisu.
